

Osnovna šola Sava Kladnika Sevnica
Trg svobode 42 Sevnica

VRTNICE

**Projektna naloga pri predmetu
urejanje besedil**

Nalogo pripravil: Aljoša Sivec, 7.a razred
Učitelj: Drago Slukan

Sevnica, šolsko leto 2007/2008

Kazalo vsebine

1	Uvod	3
2	Vrtnice	3
2.1	Gredne vrtnice	3
2.2	Vzpenjavke	4
2.3	Grmastе vrtnice	4
3	Oskrba vrtnic	4
3.1	Zastiranje	4
3.2	Obrezovanje	5
3.3	Sajenje	5
4	Za zdrave in lepe vrtnice	5
4.1	Škodljivci vrtnic	6
4.1.1	Uši	6
4.1.2	Šipkova grizlica	6
4.1.3	Tripsi	6
4.2	Bolezni vrtnic	7
4.2.1	Pepelasta plesen	7
4.2.2	Šipkova rja	7
4.2.3	Črna listna pegavost	7
5	Zanimivosti	8
5.1	Simbolika vrtnic	8
5.2	Vrtnice v prehrani	9
5.2.1	Vrtnice v čokoladi z ingverjem	9
6	Zaključek	10
7	Viri	10

Kazalo slik

Slika 1:	Vrtnice so lahko romantično darilo	3
Slika 2:	Plodovi grmastih vrtnic	4
Slika 3:	Sajenje vzpenjalk	5
Slika 4:	Sajenje nizkih sadik	5
Slika 5:	Sajenje debelih vrtnic	5
Slika 6:	Sajenje sadik iz vsebnika	5
Slika 7:	Listne uši	6
Slika 8:	Šipkova grizlica	6
Slika 9:	Tripsi	6
Slika 10:	Pepelasta plesen	7
Slika 11:	Šipkova rja	7
Slika 12:	Črna listna pegavost	7
Slika 13:	Užitne vrtnice v prehrani	9
Slika 14:	Vrtnica iz našega vrta	10

1 Uvod

Od vseh rož najbolj obožujem vrtnice, zato sem se odločil narediti projektno nalogo o vrtnicah. Poznamo veliko različnih vrst vrtnic, predstavil vam bom le nekatere, tiste, ki jih pri nas najpogosteje gojimo. Izmed vseh rož ima vrtnica največ izpovednosti in simbolike, kar sem predstavil v poglavju Simbolika vrtnic. Poleg lepote in izpovednosti imajo zdravilno moč, uporabne pa so tudi v prehrani, kar vam predstavljam na koncu naloge.

Sam sem sedaj bogatejši za veliko znanj o vrtnicah in upam, da sem s svojo projektno nalogo podaril tudi vam kakšno koristno informacijo o vrtnicah.

Slika 1: Vrtnice so lahko romantično darilo.

2 Vrtnice

Vrtnice spadajo med najstarejše gojene rastline in še vedno so zelo priljubljene na okrasnih vrtovih. Večina modernih vrtnic izvira iz osmih evropskih in azijskih vrst. Sedanje vrtnice lahko glede na način rasti razdelimo na tri skupine: gredne, vzpenjavke in grmaste vrtnice.

2.1 Gredne vrtnice

Gredne vrtnice so samostoječe vrtnice s cvetovi na vrhu rastline. Njihova višina je zelo raznolika (med nekaj cm in 1,5 m). Razdelimo jih glede na lastnosti rasti in cvetenja.

Hibridne čajevke spadajo med najbolj priljubljene vrste vrtnic. Pri večini najdemo dolge ravne poganjke z velikimi dišečimi cvetovi, ki so lepo izoblikovani in simetrični. Zrastejo od $\frac{3}{4}$ do 1,8 m in tvorijo cvetove vso rastno sezono. Cvetovi se navadno pojavljajo posamezno na dolgih, močnih steblih, zaradi česar so uporabne tudi za rezano cvetje. Cvetovi so skoraj vedno dvojni in so obarvani v številnih niansah z izjemo modre.

Mnogocvetne vrtnice kot pove že ime samo cvetijo bogato v sestavljenih češuljah. Cvetovi so enojni do dvojni. Mnogocvetne vrtnice so še posebej uporabne, kjer želimo veliko količino barve. Velikost teh vrtnic navadno ne preseže 1,2 m. Tudi mnogocvetne vrtnice so primerne za rezano cvetje.

Poliante (Polyantha) imajo manjše cvetove, ki se tvorijo v velikih sestavljenih češuljah. So pretežno nizke in jih uporabljamo za masovne zasaditve in obrobe.

Pritlikave vrtnice zrastejo večinoma med 30 in 45 cm. Lastnosti njihovih cvetov so podobne velikocvetnim grednim vrtnicam, kot so čajevke in mnogocvetne vrtnice. Pritlikave vrtnice so uporabne v skalnjakih, obrobah, mejah in loncih. Večinoma niso cepljene.

Drevesaste vrtnice so izoblikovane s cepljenjem gredne vrtnice na dolgo pokončno steblo, kar da videz majhnega drevesca. Uporabljamo jih v formalnem vrtu, v loncih in kot arhitekturne rastline. Žaljuoč oblike dobimo s cepljenjem vzpenjavih vrtnic na pokončno steblo.

2.2 Vzpenjavke

Vzpenjave vrtnice so izjemno močne rastline z dolgimi poganjki, ki potrebujejo podporo. Lahko jih vežemo na pergolo ali ograjo. Poganjki so lahko dolgi med 1,5 in 6 m, odvisno od vrste vrtnice in nege poganjkov. Nekatere vzpenjave vrtnice so cepljene, medtem ko druge rastejo na lastnih koreninah. Tudi vzpenjave vrtnice lahko razdelimo glede na cvetove in rast poganjkov.

Vrtnice »Rambler« so zelo hitro rastoče vrtnice, ki lahko v eni sami sezoni poženejo poganjke dolge 6 m. Cvetovi so majhni (pod 5 cm), združeni v bujne šope. Cvetijo le enkrat na leto na eno leto starem lesu.

Zmerom cvetoče vrtnice vzpenjavke bogato zacvetijo spomladi in pocvitajo skozi preostanek rastne sezone. Jeseni lahko ob ugodnem vremenu še enkrat močno zacvetijo.

Velikocvetne vzpenjave vrtnice rastejo sorazmerno počasi v primerjavi z vrtnicami »rambler«. Ponavadi jih vežemo na oporo. Potrebujejo tudi močno vsakoletno obrezovanje. Večinoma cvetijo dvakrat letno: zgodaj poleti in zgodaj jeseni.

2.3 Grmaste vrtnice

Grmaste vrtnice so skupina različnih divjih vrst, križancev in kultivarjev, z močno rastjo, ki potrebuje le malo nege. Večina vrtnic cveti navadno le enkrat na sezono, medtem ko moderne grmaste vrtnice cvetijo vse poletje.

Slika 2: Plodovi grmastih vrtnic

(Vir: <http://www.okrasnivrt.com/Rastline/Vrtnice.php>)

3 Oskrba vrtnic

3.1 Zastiranje

Zastirka je plast organskega drobirja, ki ga razprostremo po površini tal okoli gojenih rastlin. Pri vrtnicah ima vsaj pet prednosti:

- prst je v vročih poletnih dneh bolj vlažna,
- zadržuje rast plevelov,
- izboljšuje strukturo tal, ker dodajamo organske snovi,
- z nekaterimi zastirkami dodajamo tudi hranila,
- pojavi črne listne pegavosti so redkejši in manj močni.

3.2 Obrezovanje

Vseh grmov debelih vrtnic se lotimo po naslednjem načrtu.

1. Izrežemo suh les in vsa bolna in poškodovana stebela. Prerezana veja mora biti bele barve, če je rjava, odrežemo še enkrat - bliže deblu.
2. Izrežemo drobne poganjke in veje, ki rastejo tako gosto, da se drgnejo druga ob drugo. S tem pospešimo odprto rast. Odstranimo poganjke s tal.
3. Izrežemo vsa neolesenela stebela. Prepoznamo jih po tem, da trnov ne moremo z lahkoto odlomiti (s trnom odtrgamo tudi košček lubja).
4. Ostala so nam še zdrava in zrela stebela. Te krajšamo glede na tip vrtnice.

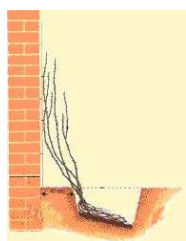
Vse rezi morajo biti gladke in čiste. Scefrane dele ponovno obrežemo. Uporabljamo le ostre škarje. Debele veje skrajšamo ali izrežemo z drugim primernim orodjem.

3.3 Sajenje

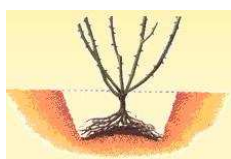
Vrtnice potrebujejo sončen in zračen prostor. Najbolje je, če so na mestu, kjer stalno piha veter, saj veter zmanjšuje nevarnost napada uši. Manjši vrtovi niso najbolj primerni, zato v njih posadimo manjše število vrtnic, vendar ne ob južnem zidu; lahko jih napade plesen. Sadimo jih v vrstah na jugovzhodni ali jugozahodni strani.

Vrtnice uspevajo v vseh vrstah tal, vendar so zelo zahtevne glede kakovosti zemlje. Zemlja mora biti bogata, najbolje tudi rahlo kislja (pH 6,5) in ne prevlažna, sicer lahko pozimi zmrznejo korenine. Če je zemlja pretežka, ji dodamo pesek in kompost. Vrtnice ne sadimo na mesta, kjer so že bile vrtnice. V zemlji ostanejo različne bolezni, ki napadajo korenine vrtnic. Sveže posajene vrtnice so zelo neodporne. V kolikor želimo vrtnice posaditi na mesto, kjer so že bile, moramo zamenjati celotno zemljo.

	Skupina	Mesec sajenja	Višina rastline (cm)	Razdalja sajenja (cm)
1.	čajevke	10., 11., 12. in 3., 4., 5.	90 - 140	50 - 60
2.	mnogocvetnice	10., 11., 12. in 3., 4., 5.	40 - 70	40 - 50
3.	vzpenjalke	10., 11., 12. in 3., 4., 5.	150 - 300	200 - 300

Slika 3: Sajenje vzpenjalke

Slika 4: Sajenje nizkih sadik

Slika 5: Sajenje debelih vrtnic

Slika 6: Sajenje sadik iz vsebnika

(Vir: http://www.vrtnarstvo-breskvar.si/sajenje_vrtnic.htm)

4 Za zdrave in lepe vrtnice

Vrtnice s svojo lepoto pogosto privabijo v vrt tudi številne škodljivce. Zanimarjena kraljica rož lahko kaj kmalu postane le še senca svoje lepote, če ne skrbimo zanjo, jo redno pregledujemo in po potrebi uporabimo tudi kakšno škropivo.

4.1 Škodljivci vrtnic

4.1.1 Uši

Škodo delajo z izsesavanjem rastlinskih sokov iz poganjkov in popkov ter na listih izločajo lepljivo snov, medeno roso, na kateri se naselijo glivične bolezni. Poleg močnejših sredstev so proti ušem na voljo tudi naravni pripravki, s katerimi pa moramo škropiti bolj pogosto.

Slika 7: Listne uši

4.1.2 Šipkova grizlica

Šipkova grizlica objeda listje in kmalu od njega ostane le še žilni skelet. Grizlica je majhna in mehka, rumenozelene barve, podobna gosenicam. Škodo zmanjšamo z odstranjevanjem rastlinskih odpadkov, kjer škodljivec prezimuje, ter z zamazovanjem obrezanih delov s cepilno smolo.

Slika 8: Šipkova grizlica

4.1.3 Tripsi

Tripsi so zelo majhni insekti, ki povzročajo, da se cvetni popki ne odprejo, če pa že, cvetovi postanejo deformirani, razbarvani ali rjavi. Najraje napadajo bele vrtnice in vrtnice pastelnih barv, vendar tudi druge niso varne pred njimi. Tripse zatiramo z odstranjevanjem poškodovanih popkov in z uporabo ustreznih sredstev, ki jih dobimo v kmetijski apoteki.

Slika 9: Tripsi

4.2 Bolezni vrtnic

4.2.1 Pepelasta plesen

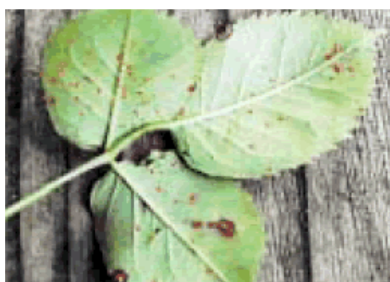
Pojavlja se predvsem v toplih dnevih, hladnih nočeh in brezvetrju, ko na listih opazimo sivobelega prevleke, listi pa se kodrajo in deformirajo. Plesen je vidna tudi na popkih in mladih poganjkih. Navadno škropimo s preventivnimi fungicidi, ob pojavu bolezni pa moramo uporabiti tudi kaj močnejšega.

Slika 10: Pepelasta plesen

4.2.2 Šipkova rja

Najpogosteje se pojavlja v vlažnem vremenu. Takrat opazimo na spodnji strani listov drobne, svetlo oranžne ali rjave lise, na zgornji pa rumena razbarvanja. Bolezen preprečujemo s preventivnim škropljenjem, redno odstranjujemo že okužene dele rastlin in poskrbimo za ne pregosto nasaditev vrtnic.

Slika 11: Šipkova rja

4.2.3 Črna listna pegavost

Črna listna pegavost vrtnic je v nasadih vrtnic kar pogosta. Pri njej opazimo na listih črne pege z nazobčanimi vrhovi. Listi kasneje porumenijo in odpadejo, rastline oslabijo in so bolj občutljive za zimski mraz. Bolezen se najprej pojavi na mokrih listih, zato zalivamo le zjutraj, da se listi hitreje posušijo.

Slika 12: Črna listna pegavost

(Vir: http://www.kalia.si/kalia/kalia_nasveti/arhiv_prispevkov/za_zdrave_rastline/2004/za_zdrave_in_lepe_vrtnice.htm)

5 Zanimivosti

5.1 Simbolika vrtnic

1. Vrtnica je izredno lepa roža zaradi izbranega vonja, barve in oblike cvetov. V številnih kulturah velja za kraljico rož. Po vsem svetu velja za tradicionalni simbol lepote in ljubezni.
2. Z vrtnicami je mogoče simbolično povedati marsikaj. Na tem mestu so zbrana najbolj razširjena simbolična sporočila, ki jih je zbralo Mednarodno združenje pridelovalcev rezanega cvetja.
3. Vsaka barva ima svoj pomen. Če med seboj kombiniramo različne barve, lahko z enim šopkom sporočimo celo misel in ne le besedo ali dve.
4. Vrtnice, poslane vsak mesec, neodvisno od barve, pomenijo večno lepoto.
5. Rdeča vrtnica sporoča »ljubim te.« Pomeni tudi spoštovanje in pogum.
6. Bele vrtnice imajo več pomenov: »si nebeška,« čaščenje in ponižnost, nedolžnost in čistost, »vreden sem te« ter skrivnostnost in molčečnost.
7. Šopek rdečih in belih vrtnic predstavlja slogo. Enak pomen imajo bele vrtnice z rdečimi robovi.
8. Rožnate vrtnice v grobem simbolizirajo milino in nežnost. Globlje sporočilo imajo temnejši in svetlejši odtenki. Temno rožnate simbolizirajo hvaležnost in spoštovanje, svetlo rožnata barva pomeni občudovanje in sočutje.
9. Rumene vrtnice ponavadi pomenijo radost in zadovoljstvo, lahko pa izražajo tudi »spomni se name.«
10. Oranžne vrtnice izražajo navdušenje in hrepenenje.
11. Zelo temno rdeča vrtnica izraža »neizmerno lepoto.«
12. Šopek iz rdečih in rumenih vrtnic simbolizira vesela in družabna čustva.
13. Blede barve predstavljajo družabnost in prijateljstvo.
14. Šopek iz vrtnic, ki imajo cvetove še v popkih, simbolizira lepoto, mladost in nedolžno srce. Lahko izraža tudi »si mlada in lepa.«
15. Rdeči popki pomenijo »čista in ljubka,« beli popki predstavljajo deklišstvo oz. »premlada za ljubezen.«
16. Ena sama vrtnica simbolizira preprostost.
17. Vrtnica v polnem razcvetu izraža »ljubim te« ali »še vedno te ljubim.« Šopek polnocvetočih vrtnic predstavlja hvaležnost.
18. Veneče bele vrtnice imajo dva pomena: minljivo lepoto in »ne napraviš vtisa.«
19. Dve vrtnici, tesno povezani skupaj, tako da tvorita eno steblo, predstavljata zaroko oz. prihajajočo poroko.
20. Polno odprti cvet nad dvema popkoma simbolizira skrivnostnost.
21. Listje v splošnem predstavlja upanje.
22. Ne glede na vse zgornje pomene vrtnice vedno sporočajo, da je pošiljatelj romantičen človek, ki želi povedati nekaj posebnega.

(Vir: <http://www.slonep.net/subareas.html?view=vodic&direct=308&lev0=1&lev1=11&lang=&lev2=114&lev3=1496&filt=1496>)

5.2 Vrtnice v prehrani

5.2.1 Vrtnice v čokoladi z ingverjem

Sestavine:

užitne vrtnice različnih barv: 5 kom
jedilna čokolada: 10 dag
olje: po izbiri
rjavi sladkor: po izbiri
sladkor: 20 dag
sladkor v prahu z vanilinom Droga: po izbiri ingver Maestro

Slika 13: Užitne vrtnice v prehrani

Priprava

Skuhamo sladkorni sirup v razmerju 1:1. V vodo damo sladkor in ga kuhamo približno 1 uro in 15 minut, da se zgosti. K sladkorju v prahu z vanilinom vmešamo malo ingverja (ne preveč, ker je zelo močnega okusa).

Vrtnici potrgamo listke, ki jih namakamo v sladkorni sirup in jih nato povaljamo v sladkorju. Dekorativno zlagamo na krožnik ter potresemo z rjavim sladkorjem.

Nasvet

Če je sladkorni sirup preveč vroč, bodo vrtnice ovenele.

(Vir: <http://www.droga.si/default.asp?k=recept&rid=103>)

6 Zaključek

Naredil sem mojo prvo knjižico s pomočjo interneta, revij, časopisov, knjig in prijaznega mentorja. Meni je zelo všeč. Upam, da ste jo pogledali in uživali, če pa še niste, pa hitro na delo.

Ko sem nalogo pripravljal, sem ugotovil, da je področje vrtnic tako obsežno, da bi moral napisati knjigo in ne projektno nalogo. Ugotovil sem, da vrtnice niso le lepe na pogled, temveč zdravilne in široko uporabne. Zmanjkalo mi je prostora in časa, da bi predstavil vrtnice v poeziji, slikarstvu in fotografiji, zato prilagam fotografijo, ki je nastala v našem okrasnem vrtu.

Slika 14: Vrtnica iz našega vrta

7 Viri

1. Zgonec, S. *Vrtnice*. Ljubljana. Kmečki glas, 1981.
2. Dostopno na naslovu <http://www.okrasnivrt.com/Rastline/Vrtnice.php>
3. Dostopno na naslovu http://www.vrtnarstvo-breskvar.si/sajenje_vrtnic.htm
4. Dostopno na naslovu http://www.kalia.si/kalia/kalia_nasveti/arhiv_prispevkov/za_zdrave_rastline/2004/za_zdrave_in_lepe_vrtnice.htm
5. Dostopno na naslovu <http://www.slonep.net/subareas.html?view=vodic&direct=308&lev0=1&lev1=11&lang=&lev2=114&lev3=1496&filt=1496>
6. Dostopno na naslovu <http://www.droga.si/default.asp?k=recept&rid=103>